

H. Tóth István: Nem jó világ az iskola

- 2025. 05. 29.

Érzések, gondolatok Az osztály (Entre les murs – Falak között) című film kapcsán

A filmbeli francia iskola 2008-ban már teljességében megmutatta az önfeladást. A helyzet azóta csak rosszabb lett. Ezek a filmben megtapasztalt problémák a magyarországi hátrányos helyzetű településeken, intézményekben is fájdalmasan hasonlatosak, több ponton még halmozottan is ugyanazok.

Miért volt mindannyiunkra ilyen hatással ez a filmalkotás? A leginkább kézenfekvő válasz adott: mindönknek megvannak a magunk ilyen-olyan friss, vagy elrejtőzött, avagy napvilágra nem igazán kívánczó, illetőleg lefojtott iskolaélményei. A másik választ a 2024. évi zamárdi szabadegyetem témája: *Európa elrablása* adja – mivé lettél, s még inkább mivé leszel, Európa?

A forgatókönyv alapja François Bégaudeau azonos című regénye, amelyikben François Bégaudeau a saját, tanárként szerzett élményeit írta meg, sőt ő maga játszik is a filmben. Itteni tanítványait sem színészek alakítják. És ez adja a film átütő erejét. *Az osztály* egy megrendezett, fikciós, azaz részben kitalált, illetőleg képzeletbeli, a valóságban ugyanígy nem létező események füzéréből formálódott, de kétségtelenül hiteles kordokumentum. Nem kell nagy képzelőerővel rendelkezünk, elegendő, ha bele-beleolvasunk a franciaországi hírekbe, és máris előttünk van a francia társadalom minden feszültsége, és természetesen a tanár és kamasz diákjainak a harca, ezek mind ott hullámoznak az osztályterem falai között.

Adott François Marin, az osztályfőnök (François Bégaudeau alakításában), az ő sajátosnak tűnő pedagógiai felfogása körül bonyolódik ennek a filmnek a cselekménye. Ráadásul mindez egy különféle nemzetiségű és ráadásul hátrányos helyzetű családból jött diákok iskolájában szövevényesedik egy tanéven át.

A nyitóképek egy nehéz helyzetű intézményt villantanak fel, ahol erős hatású problémákat érzekeltetnek a tanulók és a tanáraik első megszólalásai. A szürke tekintetek, a fáradtan védekező gesztusok, az sms-stílusú megszólalások ellenére az a látszat mutatkozik meg, hogy ezeket a tanárokat a legjobb szándék, a különböző indíttatású kitartás és a tolerancia jellemzi. Minden erejükkel azért dolgoznak, hogy képesek legyenek bátorítani a diákokat, hogy a lehető legjobb oktatásban részesíthessék őket. Ennek ellenére az osztályteremben együtt lévő különböző kultúrák és a jelentősen eltérő lelkületek meg a gyakran élesen más és más természetek, viselkedésmódok időről időre összeütközést, összecsapást is szítanak. (A kulturális összeütközéshez lásd: Balázs–Takács 2017, az agresszió irodalmához: Balázs 1987, 1994, Balázs–Dede 2021).

Miközben alkalmanként igencsak szórakoztatók a diákok, aközben inspirálják is a tanári munkát, de a többnyire provokatív magatartásukkal a legelszántabb tanárunk kedvét is megmérgezhetik, a jobbító cselekvési szándékát is elvehetik az együttműködő munkától.

Párizsban, egy ottani iskola arab, fekete és kínai, azaz kisebbségi diákjai beilleszkedésének a nehézségeit tárja elénk ez a francia film. Mielőtt kitágítanánk ennek a mozinak az értelmezési határait, ráadásul a magunk magyarországi térfelén keresnénk kapcsolódási, találkozási pontokat, rögzítsük az elénk került fiatalok életkori-mentális jellemzőinek némelyikét! Ebben az életkorban normális, hogy szembehelyezkednek a diákok azzal a társadalmi mintával, életviteli modellel, amit a felnőttek próbálnak nekik felkínálni, vagy inkább rájuk erőltetni. Ugyancsak súlyos mentális-lelki probléma, hogy ha a felnőttek távolságtartón, elítélőn, nemegyszer megbélyegzőn viszonyulnak hozzájuk, akkor az önérzetük felhorgad, az életérzésük azt diktálja, hogy korlátozzák, megakadályozzák, sőt el is utasítsák az együttműködést a felnőttekkel. A kamaszkorú, másképpen serdülő-, pubertás-, tinédzserkorú embereknél a nagyjából 10-től 18 éves korig terjedő életszakasz fájdalmas, eltávolodásokkal, elszakadásokkal terhelt átmenet a gyermekkor és a felnőtté válás között. Gyakran feledkeznek el nemcsak a szülők, hanem a pedagógusok is arról, hogy ekkortájt kezdik el a nemi hormonok a működésüket, ezáltal kialakulnak a másodlagos nemi jellegek, és ezekkel párhuzamosan jelentős pszichés változások következnek be az egyes egyének egyszeri és megismételhetetlen életében. Újabban azt is feltételezzük, hogy a korlátlan, ellenőrizetlen, alig megtanult, nem életszerűen hasznosított digitális kultúra fokozott feszültséget, erőteljesebb szorongást, a látszat-társas viszonyok mögött fájdalmas magányosságot élnek át korunk serdülői (Balázs 2023). Mi lesz, mi lehet mindennek a következménye? Egyre inkább nem érzik a fiatalok, hogy a társadalomnak szüksége volna rájuk, ezért büszkén, dacosan, szorongástól fojtogatottan, elkeseredetten ezt gondolják: ha nem kellek, akkor nem is kaptok meg. Így képzeletben egy, a meglévő társadalmi rendszeren kívül álló önazonosságot, öntudatot, általános kifejezésként: identitást alakítanak ki, teremtenek meg maguknak. Az *osztálybéli* kamaszkorú diákok azt veszik a fejükbe, azt tudatosítják magukban és az ilyen-olyan társas kapcsolataikban, hogy a saját kultúrájuk fontosabb, mint a francia, ám származási helyükre, például

Algériába vagy Maliba nyilván nem akarnak visszamenni – erre a megállapításunkra, feltételezésünkre drámai jelentsor világít rá.

Mivel François se nem körülményes, se nem túl szigorú, a diákok kezdetben együttműködők, vagy legalábbis rá lehet őket beszélni a munkára. Nyíltsága gyakran meglepi a diákokat, akik közül néhányan maguk is megnyílnak előtte. François igyekszik ragaszkodni ahhoz, hogy a diákok tisztelettel beszéljenek egymással és vele is, de nehéz helyzetbe keveri magát, amikor diákjai elkezdik feszegetni a határokat. És elszabadulnak az indulatok, mivelhogy lefékezett, elfojtott dühös érzések törnek felszínre...

Hogy milyen ez a film?

Egyszerű vonalvezetésű a rendezés?

Van olyan szála a filmbeli történetnek, ami tartósan lekötné a nézőt?

Unhatóvá vált vagy válhatna ez a film a zárt tereket hol óvatosan, hol dinamikusan váltó kameramozgásoktól?

Erről a moziról azt is állíthatjuk, hogy egyszerű, de nagyszerű. Miért is? Talán azért, mert tetszhet benne a természetesség mind a színészi játék, mind a helyszínválasztás vonatkozásában. Olyan érzése is lehet a nézőnek, mintha egy kamerán keresztül, vagy egy titkos zugból leskelődne: ugyan, mi zajlik itt egy-egy tanítási órán, egy olyan térben, ahol a jellegzetesnek nevezhető kamaszkori problémákhoz újabbak jönnek, szinte kezelhetetlen problémák adódnak, megkerülhetlenné válnak a vallási és a kulturális különbségek is.

A filmbeli tanár alakítása a kedvencünk lehetne, ha ezt rögvest az elején fedeznénk fel. Olyan személyről van szó, aki megfelelően barátságos, elfogadhatóan tudatos, ám szigorú is; vagyis olybá formálódik, mint akihez a diákjai érzelmileg is kötődhetnek. François, *Az osztály* című francia film főszereplője nagyon jól ért a sokszínű osztálya nyelvén. Sokunknak igencsak imponál az, hogy a száraz anyagot úgy adja át tanítványainak, hogy ők közben észre sem veszik, mégis sokat tanulnak –

nincs mese: több ilyen tanár kéne az oktatási-nevelési közösségeinkbe, intézményeinkbe...

Mi keretezi, mi fogja át ezt a francia filmdrámát?

Meglepően fog hangozni, mégis igaz: a válság ténye és súlya zárja keretbe, fogja át ezt a dokumentumszerű alkotást. A kezdettől a filmbeli felnőttek és diákok között bujkáló, elő-előbukkanó, majd az intézményre zúduló válság lényegében mindenkit nehéz helyzetbe sodor; van, akit a létkérdés szintjéig. Nem finomkodó, egyáltalán nem cizelláltan rendezett jelenetek sorozata ez a film, amiként a mindennapok szenvedéseit, pokoljárásait sem rendezi el vagy meg az ember, hanem jön az magától, csak tudjuk átélni, feldolgozni. Zamárdiban az *Európa elrablása* témát értelmező, megvitató, körüljáró szabadegyetemi közösség számára kétségtelenül elgondolkodtató volt, hogy Anna Frank vagy Shakespeare miképp és miért is került, kerülhetett ezeknek a gyerekeknek, az igencsak problémás kamaszoknak a tananyagába, az átlagos alapoktatás programjába. Erős tanulsággal szembesültünk: a nyilvánvalóan meghatározóvá, dominánssá lett tömegoktatásban már nem lehet a közel- vagy távolabbi múlt pedagógiai ethosza mentén kijelölni a tanítást és tanulást szervező alapozó tananyagot, ezzel együtt velünk élő sajnálatos dilemma, hogy még nem igazán tudjuk, hogyan is kellene e modern időkre és az elkövetkező még dinamikusabb változásokkal járó életszakaszokra támpontokat kijelölnünk, jól strukturált tananyagokat céltételeznünk, nyomukban kifejlesztünk a szükséges tananyagokat, nevelési-oktatási segédleteket.

Az osztály című francia film szereplői közül e sorok írójának két személy és a sorsuk lett különösen emlékezetesé.

A film főszereplője François Marin, az osztályfőnök, aki a legsúlyosabb hibát követi el. Tiszteletet követel, de egyre nyeglébben, egyre keresetlenebbül csap vissza az őt ért provokációkra, nem figyelve arra, mivelhogy fogalma sincs arról, melyik diákja a pokol melyik bugyrából érkezett akár frissen, akár nehezen beilleszkedőn, nem francia anyanyelvűként és nem ismerve, nem tudva még a nyugat-európai kultúrát. Szabad csúnyán beszélni, lehet szitkozódni és csapkodni, mindeközben az osztályfőnök-tanár türelme egyre fogy, ellentételezésül egyre nyilvánvalóbban bekeményít, a diákjaitól egyre kevesebbet tűr meg. A francia nyelv és irodalom tanára robbantja ki a mind súlyosabbá váló konfliktusok örvényében a legdurvább, legdrámaibb következményekkel járó vitát. Az egyre erőteljesebben szemtelenkedő csitrik lekurvázása (a felirat tanúsága szerint: *lotyók* a lányok) semmikor, semmilyen esetben sem történhet meg egy iskolában, a pedagógus–diák viszonylatban.

A másik filmbeli hős, a Souleymane nevű diák (Franck Keïta alakítja), akinek a története különösen figyelemre méltó kell legyen, főképp korunkban, minden pedagógus számára a nyelvi-kulturális hiátusok és deficitek miatt. Szélsőséges ez a fekete diák? Inkább nagyon is ösztönös, az életet átlátó, talán még önmagától is rettegő diák, akinek az élete – vélhetően a tanár durva hibája és pedagógiai-pszichológiai ismerethiányai miatt – megpecsételődik a falak közötti, de az

osztályterem keretein túlra is vivő konfliktusban. Az osztályfőnök François Marin és a Souleymane nevű diák között kialakult végzetes tragédia könyörtelen intőjel kell legyen már ma is, az eljövendő pedagógiai kultúrában meg kiváltképpen: az az interkulturális ismerethiány, ami megmutatkozott a tanár részéről, miszerint végképp nem vette észre, hogy a Maliból jött diákja kultúrájában alapvető az anya, a nő tisztelete. Joggal adódott a filmet követően, és maradjon is velünk mindéig a tanulság Petőfi Sándorral élve: „Ne fogjon senki könnyelműen // A húrok pengetéséhez! // Nagy munkát vállal az magára, ...” aki az új és a jövő idők népvándorlási hullámaiban jó tanítóként, okos tanítóként akarja emberminőségformáló hivatásunkat megélni-kiteljesíteni.

Nem jó világ az iskola...

Létezik egy olyan vélekedés, jelesül: nem jó világ az iskola, mert nem tisztességes az igazsága, ugyanis kettős a mércéje: felül lévők – alul lévők, kivételezettek – semmibe vettek (ignoráltak), és ezért lesz bukott ember az osztályfőnök. Bukott, tudniillik François Marin nem diák, nem kezdő pedagógus, nem valahonnan ilyen-olyan okok miatt menekült, nem a társadalom peremén lézengő megtúrt; ő az iskola, a társadalom, végül is: az európai civilizáció egyik arca.

E film utolsó jelenetében bátortalanul, ám annál erősebb hatást keltőn mondja ki az egyik diáklány: „Én nem tudom, hogy mit tanultunk itt egész évben... Vagyis: semmit.” Pedagógusi lényünk mintha megroppanna, a jövőbe vetett hitünk még inkább eltűnővé is lenne a feltörő lényegtől: hát mivégre is lettünk, vagyunk tanítók, tanárok, illetőleg akarunk-e még diákok elé, közé, körükbe lépni és hatni, tanítani, nevelni, az emberminőségüket jobbítani, új szintre emelni...? Súlyos dilemmák ezek, ne térjünk ki a teendőink elől!

Szakirodalom:

Balázs Géza 1987. Sátorfirkálások. ELTE: Budapest. (Magyar Csoportnyelvi Dolgozatok, 34.)

Balázs Géza 1994. Beszélő falak. Ötszáz különféle graffiti, 1980–1990. ELTE, Budapest. (Magyar Csoportnyelvi Dolgozatok, 64.).

Balázs Géza & Takács Róbert 2017. Körbejárt Föld. Kulturális utazások a napsütötte sávban. ASZ, MNYKNT, Inter, Budapest.

Balázs Géza 2023. Az iGenerációról, a netnemzedékről és az evolúciós megszaladásról. 235–242. In: Az internet népe. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest.

Balázs Géza–Dede Éva 2021. Agresszió és nyelvhasználat. IKU. Budapest.

A szerző: dr. H. Tóth István kandidátus (CSc – candidatus scientiarum), Simonyi-díjas nyelvész – ny. egyetemi docens, a Magyar Tudományos Akadémia köztestületi tagja, Károly Egyetem Filozófiai Fakultása, Prága, Coventry House Nyelviskola – NovoSchool, Budapest

Nincs hozzászólás!

Your Email address will not be published.

Save my name, email, and website in this browser for the next time I comment.

This site uses Akismet to reduce spam. [Learn how your comment data is processed.](#)

© 2025 e-nyelvmagazin.hu. All rights reserved.